

کتابخانه مرکزی	
پاکستان - کراچی	
شماره ثبت	۲
تاریخ ثبت	۶۲۳
شماره قفسه	۱۹/۸۵

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

گروه علوم تربیتی

عنوان پایان نامه :

بررسی میزان انطباق محتوای دروس عمومی تربیتی دوره کاردانی رشته آموزش ابتدایی ضمن خدمت فرهنگیان با نیازهای آموزگاران از دیدگاه دانشجو معلمان مراکز آموزش عالی ضمن خدمت شهرستانهای تهران سال تحصیلی ۸۲-۸۳

پایان نامه :

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته علوم تربیتی

مؤلف:

مهديه فياضی

استاد راهنما:

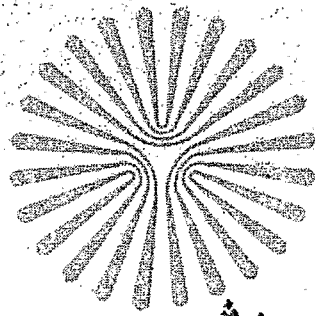
دکتر حسن ملکی

استاد مشاور:

دکتر احمد علی پور

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۱

۱۰۵۳۶۳

دانشگاه پیام نور

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان

بررسی میزان انطباق محتوای دروس عمومی تربیتی دوره کاردانی رشته آموزش ابتدائی ضمن خدمت فرهنگیان با نیازهای آموزگاران از دیدگاه دانشجو، معلمان مراکز آموزش عالی ضمن خدمت شهرستانهای تهران سال

تحصیلی ۸۲-۸۳

تاریخ دفاع : ۸۴/۷/۲۷ نمره ۱۹/۱۰۵ درجه عالی

اعضای هیات داوران :

۱- آقای دکتر ملکی

۲- آقای دکتر علیپور

۳- آقای دکتر زندی

۶- آقای دکتر زندی نماینده گروه

امضاء
استاد زاهنما
استاد مشاور
استاد داورد
۱۸
۱۹

تقدیر و تشکر

پس از شکر به درگاه خداوند علیم که همواره این بنده کمترین را شرمسار مهربانی و توجهات
واسعۀ خود نمود.

صمیمانه سپاسگزارم:

از مدیر محترم گروه جناب آقای دکتر بهمن زندگی و کلیه اساتید [خصوصاً

- جناب آقای دکتر حسن ملکی استاد محترم راهنما برای راهنمایی ها و محبت های بی دریغشان

- جناب آقای دکتر احمد علی پور استاد محترم مشاور برای راهنمایی ها و الطاف ارزنده شان

که با توجه و عنایت خود در گرد آوری این اثر یاری و همراهی ام نموده و از راهبری و هدایت

علمی اینجانب در تهیه این پژوهش فروگذار نکرده اند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : کلیات پژوهش :

- ۱ ..... مقدمه
- ۳ ..... بیان مسئله
- ۴ ..... اهمیت و ضرورت مساله
- ۶ ..... اهداف پژوهش
- ۷ ..... سوالات تحقیق
- ۸ ..... تعریف عملیاتی متغیرها

فصل دوم : ادبیات پژوهش :

- ۱۰ ..... ضرورت و اهمیت تعلیم و تربیت
- ۱۰ ..... تعلیم و تربیت در اسلام
- ۱۲ ..... تعلیم و تربیت از دیدگاه صاحب‌نظران بزرگ
- ۱۶ و ۲۴ ..... تاریخچه آموزش ضمن خدمت
- ۲۶ ..... برنامه های درسی تربیت معلم دوره ابتدایی
- ۲۸ ..... صلاحیت های حرفه ی معلمی
- ۲۹ ..... مهارتهای علمی و عملی معلم
- ۳۲ ..... بررسی مطالعات و تحقیقات پیشین
- ۳۷ ..... تحقیقات خارج از کشور
- ۵۲ ..... خلاصه و نتیجه گیری از ادبیات تحقیق

فصل سوم : روش پژوهش :

- ۵۵ ..... روش تحقیق
- ۵۵ ..... جامعه آماری
- ۵۵ ..... نمونه آماری

- ۵۶ ..... روش نمونه گیری
- ۵۶ ..... ابزار تحقیق
- ۵۶ ..... اعتبار و روایی ابزار اندازه گیری
- ۵۶ ..... روش اجزا
- ۵۷ ..... روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل یافته ها :

- ۵۸-۷۷ ..... تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی
- ۵۸-۷۷ ..... تحلیل داده ها با استفاده از آمار استنباطی

فصل پنجم : خلاصه نتایج ، بحث و نتیجه گیری :

- ۷۸ ..... نتایج بدست آمده از تحقیق
- ۸۲ ..... بحث و بررسی پیرامون نتایج بدست آمده از تحقیق
- ۸۳ ..... موانع و محدودیت های اجرایی تحقیق
- ۸۴ ..... پیشنهادات علمی ناشی از نتایج تحقیق
- ۸۵ ..... منابع و مآخذ
- ..... پیوستها

فهرست جداول

شماره‌ی جدول	موضوع	صفحه
۱-۱-۴	صلاحیت‌های شناختی	۵۸
۲-۱-۴	تجزیه و تحلیل استنباطی سؤال اول تحقیق	۶۱
۱-۲-۴	صلاحیت‌های عملکردی	۶۳
۲-۲-۴	تجزیه و تحلیل استنباطی سؤال دوم تحقیق	۶۶
۱-۳-۴	صلاحیت‌های حرفه‌ای	۶۷
۲-۳-۴	تجزیه و تحلیل استنباطی سؤال سوم تحقیق	۷۰
۱-۴-۴	درصد پاسخ‌ها به سئوالات تحقیق	۷۱
۲-۴-۴	تجزیه و تحلیل استنباطی سؤال چهارم تحقیق	۷۲
۱-۵-۴	صلاحیت‌های شناختی دروس تربیتی	۷۴
۲-۵-۴	صلاحیت‌های عملکردی دروس تربیتی	۷۵
۳-۵-۴	صلاحیت‌های حرفه‌ای دروس تربیتی	۷۶
۴-۵-۴	ارتباط بین سؤال‌های پژوهشی تحقیق با	۷۷

سئوالات پرسشنامه

فهرست نمودار

شماره‌ی نمودار	موضوع	صفحه
۴-۵	صلاحیت‌های شناختی	۶۰
۴-۶	صلاحیت‌های عملکردی	۶۵
۴-۷	مهارت‌های حرفه‌ای	۶۹
۴-۸	مقایسه انواع صلاحیت‌ها	۷۳

چکیده

امروزه در همه‌ی کشورهای که در آنها توسعه اقتصادی - اجتماعی بر مبنای برنامه ریزی منظم دنبال می‌شود، تحقق اهداف توسعه در سطحی وسیع، منوط به توفیق در اجرای برنامه‌هایی است که دستیابی به یک نظام آموزشی کارآمد را فراهم می‌سازند. توجه به کارآمدی نظام آموزش، ناظر بر این واقعیت است که توسعه و تربیت نیروی انسانی متخصص اهرم اصلی حرکت‌های توسعه‌ای است پس تلاش شده به شیوه‌های مختلف بر توانمندی نظام‌های آموزشی بیفزایند. طبعاً یکی از گام‌های نخست در این راه آموزش‌های نوین و مداوم (بازآموزی - ضمن خدمت) عناصری است که خود به طور مستقیم درگیر آموزش و تربیت نیروی انسانی هستند، در این میان گروهی که متولی آموزش پایه و ابتدایی هستند از اهمیت قابل توجهی برخوردار می‌باشند.

هدف از اجرای این تحقیق بررسی میزان انطباق محتوای دروس تربیتی دوره کاردانی رشته آموزش ابتدایی با نیازهای آموزگاران از دیدگاه دانشجو معلمان این رشته می باشد.

به همین منظور پس از بررسی لازم ۴ سؤال پژوهشی (فرضیه) اساسی به شرح زیر مدنظر قرار گرفته است:

۱. از نظر آموزگاران دروس تربیتی چه صلاحیت‌های شناختی را در آنان تقویت می کند؟
۲. از نظر آموزگاران دروس تربیتی چه صلاحیت‌های عملکردی را در آنان تقویت می کند؟
۳. از نظر آموزگاران دروس تربیتی چه مهارت‌های حرفه‌ای را در آنان تقویت می کند؟
۴. در مجموع میزان رضایت آموزگاران از دروس ارائه شده تربیتی چگونه است و این محتوا تا چه اندازه می تواند بر طرف‌کننده نیازهای شغلی آنان باشد؟

به منظور پاسخگویی به سئوالات فوق نظرات دانشجو معلمان ضمن خدمت دوره کاردانی آموزش ابتدایی شهرستانهای استان تهران در سال ۸۳-۸۲ جمع آوری و تجزیه و تحلیل شده است.

جامعه آماری این تحقیق کلیه دانشجو معلمان ضمن خدمت دوره کاردانی آموزش ابتدایی شهرستانهای استان تهران در سال تحصیلی ۸۳-۸۲ به تعداد ۷۷۱ نفر در ۴ مرکز تربیت معلم بوده اند که بر اساس جدول تعیین اندازه نمونه از جامعه مورد نظر H.S.BOLA نمونه‌ای به تعداد ۲۰۱ نفر تعیین شده است.

ابزار جمع آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق، پرسشنامه بسته پاسخ محقق ساخته با درجات ۵ گانه لیکرتی بوده است.

و در تجزیه و تحلیل یافته‌های آن روشهای آمار توصیفی و استنباطی مورد استفاده قرار گرفته است.

روایی محتوایی پرسشنامه از طریق نظرخواهی از استادان متخصص مرتبط با موضوع و پایایی آن از روش محاسبه آلفای کراباخ ۰/۸۲ محاسبه گردید.

روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی می باشد، اطلاعات گرد آوری شده دسته بندی، خلاصه و تجزیه و تحلیل گردید که در نتیجه تأثیر مجموعه دروس تربیتی در سه حیطه شناختی، عملکردی و مهارت‌های حرفه‌ای دسته بندی شدند که مهمترین نتایج بدست آمده را می توان به صورت زیر خلاصه و ارائه نمود.

آموزگاران معتقدند دروس تربیتی به میزان ۷۸ درصد می تواند بر طرف‌کننده نیازهای شغلی آنان باشد. براین اساس:

۷۵ درصد از اهداف شناختی دروس تربیتی محقق می گردد.

۷۳ درصد از اهداف عملکردی دروس تربیتی محقق می گردد.

۸۲ درصد از اهداف مهارت‌های حرفه‌ای دروس تربیتی محقق می گردد.

این گزارش در پنج فصل تنظیم شده است در فصل اول طرح تحقیق شامل تعریف مسئله، اهمیت و ضرورت تحقیق، اهداف و سؤال‌های پژوهشی، تعاریف عملیاتی متغیرها ارائه می گردد.

در فصل دوم ادبیات پژوهش شامل: تاریخچه آموزش ضمن خدمت، تاریخچه تربیت معلم، برنامه های درسی معلم در دوره های ابتدایی، صلاحیتهای حرفه معلمی، مهارتهای علمی و عملی معلم و پیشینه تحقیق در داخل و خارج کشور مورد بررسی قرار می گیرد.

در فصل سوم روش پژوهش شامل: روش تحقیق، جامعه و نمونه آماری و روش نمونه گیری و ابزار تحقیق و روایی ابزار اندازه گیری و روش تجزیه و تحلیل داده ها ارائه می گردد.

در فصل چهارم ضمن ارائه یافته های تحقیق و تجزیه و تحلیل آنها به سئوالهای پژوهشی پاسخ داده شده است.

در فصل پنجم بر اساس یافته های بدست آمده نتیجه گیری مربوطه به عمل آمده و نهایتاً پیشنهاداتی به منظور بهبود سیستم برنامه ریزی و اجرای دروس تربیتی ارائه گردیده است.

کلیات پژوهش

شامل:

- مقدمه

- بیان مسأله

- اهمیت و ضرورت مسأله

- سؤالات تحقیق

- تعاریف عملیاتی متغیرها

آموزش و تربیت نیروی انسانی از بدو خلقت مورد توجه انسان بوده است و به صورت رسمی و غیر رسمی در تمامی ادوار و در بین تمامی جوامع وجود داشته و باعث تحول و توسعه جوامع کنونی شده است اگر کشورهای جنوب شرقی سوار بر اربابه توسعه و پیشرفت وارد قرن ۲۱ شده اند و پیشرفتهای شگفت انگیز آنان حیرت تمامی جهانیان را برانگیخته است اگر کشوری مانند ژاپن که تنها یک پنجم مساحت ایران را دارد و با قرار گرفتن بر روی کمربند زلزله اقیانوس کبیر و یاخاکی از گدازه های آتش فشانی که فاقد استعداد کشاورزی است بدون داشتن منابع زیرزمینی و با جمعیتی دو برابر ایران (۱۲۷ میلیون نفر) توانسته است در سرزمینی چنین نامهربان، کشوری مدرن، ثروتمند و پیشرفته باشد مبین آن است که آنها توانسته اند از ظرفیت ابداع مغزهایشان استفاده کنند منبع بی پایانی که به ناچار در آینده نزدیک گرانبهارترین و خلاق ترین ثروت مشترک همه بشریت خواهد بود (توشیو دوکو) (۱). تجربه ژاپن و کشورهایی که در نیمه دوم قرن بیستم به مدار توسعه یافتگی ارتقاء یافته اند اثبات میکند که ثروت واقعی کشورها منابع سرشار زیر زمینی آنها نیست بلکه نیروی انسانی تربیت شده و آموزش دیده می باشد که در این میان آموزش معلمان اهمیت و جایگاه خاص خود را دارد، نیاز به معلمان صالح، عالم و توانمند در هر عصر و به ویژه در عصر حاضر که عصر تحقیقات، تکنولوژی، انفورماتیک و عصر انفجار دانش و اطلاعات است بیش از پیش احساس می شود. (صافی، ۱۳۷۳)

معلمان آموزش دیده که دارای کیفیت و قابلیت های فراوانی باشند در هر نظام تعلیم و تربیت آینه ی تمام نمای کیفیت نظام آموزش و پرورش می باشند پس، از آنجا که

در هر نظام تعلیم و تربیت معلم رکن اساسی شناخته می شود، برنامه های آموزش تربیت معلم باید بتواند معلمان آینده را با روان شناسی و روش های تغییر رفتار و اصول و روش های تدریس آشنا نماید و شایستگی های فردی و حرفه ای لازم را برای ایفای وظیفه معلمی در آنان ایجاد نماید، با توجه به جایگاهی که تربیت نیروی انسانی در دستیابی به اهداف توسعه جوامع در دهه های اخیر پیدا کرده است می توان نتیجه گرفت که هر قدر برای تربیت نیروی انسانی و معلم سرمایه گذاری شود شایسته، به جا و قابل دفاع است.

« کمیسیون بین المللی آموزش و پرورش برای قرن بیست و یکم معتقد است که بازاندیشی به مسأله تربیت معلم امری است ضروری، زیرا بدین وسیله می توان در معلمان آینده دقیقاً آن خصایل انسانی و عقلانی را به وجود آورد که ایجاد شیوه تازه ای از تدریس را آسان سازند.»

۱- از معماران ژاپن جدید پس از جنگ جهانی دوم

۲- یادگیری: گنج درون، ۱۹۹۶

با توجه به نکات فوق و نقش حساس و کلیدی نیروی انسانی در هر سیستمی می‌توان به صراحت گفت که ایجاد هرگونه تغییر، اصلاح و بهبود در نظام آموزشی از هیچ طریقی میسر نیست، مگر به دست معلمان آگاه و متخصص که با داشتن علم به وظیفه خطیر خود در جامعه می‌توانند توانایی‌ها، استعدادها و خلاقیت‌های فراگیران را پس از شناخت در مسیر صحیح هدایت نموده و آنان را برای رویارویی با مسائل و مشکلات عصر انفجار علم و تکنولوژی آماده نمایند، از اینرو توجه و تأکید بر نقش مراکز تربیت معلم از جمله مسائلی است که پرداختن به آن از اقدامات اولیه جهت ایجاد تغییر در نظام آموزشی کشور به حساب می‌آید.

از آنجا که داشتن توانایی علمی و تخصصی از یک سو و مهارت شغلی و حرفه‌ای از سوی دیگر برای یک معلم از ضروری‌ترین ملزومات این حرفه مقدس به حساب می‌آید، نقش و اهمیت مهارت‌های حرفه‌ای برای یک (تدریس موثر) ضروری‌تر از توانایی‌های علمی و تخصصی برای یک معلم موفق است.

ناگفته پیداست که ایجاد توانایی و مهارت‌های حرفه‌ای شغلی در دبیران صرفاً از طریق آموزش‌های نظری و عملی مجموعه دروس تربیتی میسر می‌باشد، از اینرو بهبود عملکرد دوره‌های تربیت معلم تنها از طریق بررسی و مطالعه کمیت و کیفیت مجموعه دروس تربیتی در دوره‌های مذکور امکان‌پذیر است.

بدیهی است که تحقق این امر نیازمند انجام تحقیقات ضروری و اساسی در این زمینه است تحقیق حاضر نیز بر اساس این ضرورت صورت گرفته است. نظر به اینکه مجموعه دروس تربیتی برای دانشجویان تربیت معلم از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است بررسی وضع آنها و میزان تأثیرشان در سه حیطه شناختی، عملکردی و مهارت‌های حرفه‌ای در این تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرد. امید است با عنایات الهی و توجه جدی مسئولان مربوطه در جهت پویایی و شکوفایی این دوره‌ها حرکتی قابل قبول انجام شود.

بیان مسئله

تحقیقاتی که اخیراً جنبه های مختلف تعلیم و تربیت را مورد بررسی و مطالعه قرار داده، نشان داده است که سرمایه گذاری در آموزش و پرورش می تواند بیش از هر گونه سرمایه گذاری های دیگر آثار اقتصادی و اجتماعی مطلوب و پر ثمری به دنبال داشته باشد.

با توجه به این واقعیت اگر قرار باشد یک جامعه از قافله رشد و توسعه عقب نماند و آینده ای روشن و درخشان پیش رو داشته باشد ناگزیر باید نظام تعلیم و تربیت خود را در تمامی جنبه ها مورد توجه قرار دهد و همواره از چنان انعطاف و پویایی برخوردار باشد که بتواند به سرعت خود را با تحولات سریع اقتصادی و اجتماعی جامعه منطبق سازد، اگر چه در این مسیر مسائل و مشکلات متعدد و متنوعی از جمله مالی، انسانی و ... مطرح می باشد لیکن در این میان نقش نیروی انسانی از اهمیت و ویژگی خاصی برخوردار است زیرا نه تنها امکان جایگزینی آن به سرعت وجود ندارد بلکه برخلاف سایر امکانات دارای اثرات عمیقی در حیطه های شناختی و به ویژه عاطفی - روانی دانش آموزان و نسل آینده جامعه می باشد، از این روست که امروزه تربیت نیروهای انسانی از مهم ترین وظایف نظام های آموزشی کشور به حساب آمده و بیشترین سرمایه گذاری ها در این راستا صرف می شود، در این آموزش ها سعی بر این است که دانشجو معلمان ضمن یادگیری یک رشته تخصصی به اندازه کافی نیز از معلومات و اطلاعات تربیتی برخوردار گردند، لیکن در این میان علل و عوامل کمی و کیفی فراوانی وجود دارد که از اثر بخشی آموزش تربیتی دوره های تربیت معلم (ضمن خدمت) کاسته است، در نتیجه معلمان در حالی فارغ التحصیل شده و یا آموزش ضمن خدمت را فرا می گیرند که نه تنها مهارتهای لازم را به دست نمی آورند و به اندازه کافی در حیطه های شناختی و عاطفی آنان تغییرات مطلوب تعلیمی و تربیتی صورت نگرفته بلکه وقتی در مقام عمل به کلاس درس می روند، به جای نو آوری و خلاقیت و به جای الگو شدن برای معلمان که این دوره های خاص را در دانشکده ها و مراکز تربیت معلم ندیده اند، همرنگ جماعت شده و خود از معلمان با سابقه ای الگو می گیرند که حاضر نیستند قالب های سنتی تدریس را تغییر دهند و مهارتهای نوین معلمی را شیوه و روش آموزش خود قرار دهند (۱)، به اعتقاد نگارنده یکی از علل این مشکل محتوای آموزشی و میزان اثر بخشی کتب درسی می باشد. براین اساس انگیزه اصلی این تحقیق بررسی میزان انطباق محتوای دروس عمومی تربیتی و میزان اثر بخشی آن با نیازهای آموزشی آموزگاران از دیدگاه دانشجو معلمان می باشد که به حرفه معلمی اشتغال دارند و می توانند در خصوص تأثیر دروس یاد شده در این حرفه نظر بدهند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

تربیت معلم را می توان از جمله حساس ترین و مهم ترین مؤلفه های نظام های تعلیم و تربیت دانست چرا که موفقیت و یا عدم موفقیت در ایجاد تحول در نظام های آموزشی، منوط به توانمندی ها و قابلیت های حرفه ای معلمان است که مجریان اصلی برنامه ها در محیط واقعی هستند. پس از دهه ۱۹۶۰ میلادی به دلیل تحول در مفهوم توسعه، تعلیم و تربیت در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جایگاهی ویژه یافت و نقش نیروی انسانی آموزش دیده و تأمین آن برای توسعه جوامع در اولویت قرار گرفت و در واقع توسعه مفهومی انسانی پیدا کرد.

از طرفی نظام های آموزشی بعلت وسعت و پیچیدگی خاصی که دارند همواره با مسائل و مشکلات عدیده ای روبرو می باشند این امر خصوصاً در مورد نظام های آموزشی کشورهای در حال توسعه از ابعاد وسیعتری برخوردار می باشد، از سوی دیگر با توجه به نقش و اهمیت سیستم های آموزشی در رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی هرگونه اقدامات اصلاحی و بهبود بخشیدن به کارایی و اثر بخشی آنها منافع و آثار کوتاه مدت و بلند مدت ارزشمندی را به دنبال خواهد داشت. از طرف دیگر طبیعی است که هرگونه حرکت به سمت وضعیت مطلوب باید مبتنی بر بررسی و تجزیه و تحلیل وضع موجود باشد براین اساس تحقیقات و پژوهش های آموزشی و تربیتی چه در نوع بنیادی و چه نوع کاربردی آن از اهمیت و ضرورت خاصی برخوردار گردیده اند.

حال چنانچه نظام آموزش و پرورش کشور را در نظر بگیریم ملاحظه می شود که مسائل و مشکلات فراوانی در زمینه ها و ابعاد مختلف آن از قبیل کمبود امکانات و تجهیزات، افت تحصیلی و کاهش کارایی نارسایی های مدیریت و برنامه ریزی به چشم می خورد، لیکن مسئله نیروی انسانی (معلم) خصوصاً در بعد کیفی آن از جمله مشکلات اساسی نظام آموزش به حساب می آید. به بیانی دیگر از آنجا که معلم یک عنصر مهم در فرایند یاددهی و یادگیری است، مسائل و مشکلات مربوط به وی نیز بعنوان مهم ترین عوامل عدم موفقیت نظام های آموزشی تلقی می گردد.

امروزه نظام های آموزشی تلاش می نمایند که دوره های تربیت معلم خود را به گونه ای طراحی و اجرا نمایند که فارغ التحصیلان آنها بتوانند وظایف آموزشی و پرورشی خویش را به نحو شایسته ای به انجام برسانند طبیعی است که برای این منظور لازم است که معلمان ضمن برخورداری از دانش و معلومات تخصصی به میزان مناسبی از مهارت های تربیتی برخوردار باشند. اهمیت این امر تا آنجا است که سازمان یونسکو حتی برای آموزش معلمان فنی و حرفه ای که شاید در بدو امر بنظر برسد کمتر به مهارت های تربیتی نیازمند باشند چنین گفته است. ((محور اصلی هر برنامه تربیت معلم فنی و حرفه ای را باید درس یا درسهای مربوط به تعلیم و تربیت خاص تشکیل بدهد. اینجاست که دو خط برنامه های تربیت معلم، یعنی جنبه فنی و

جنبه های تربیتی آنها بهم پیوندی می خورند. و در پرتو این پیوند معلم آینده یاد می گیرد که چگونه می تواند دانش فنی و مهارتهای خود را به گونه ای هر چه مؤثرتر به شاگردانش منتقل نماید.)^۱

در کشور ما نیز محتوای آموزشی دوره های تربیت معلم شامل دو نوع اطلاعات تخصصی و اطلاعات تربیتی (دروس تربیتی) می باشد لیکن بنابر بررسیهای اجمالی به نظر می رسد که فارغ التحصیلان این دوره ها در مرحله اشتغال و کاربرد آموخته های خود مخصوصاً در رابطه با فتون و مهارتهای معلمی از موفقیت لازم برخوردار نمی باشند، لیکن بدون تردید چگونگی برنامه ریزی و محتوا و اجرای دروس تربیتی رشته های تربیت معلم از مهمترین دلایل مذکور به شمار می آیند.

با توجه به اینکه همه ساله بخش مهمی از امکانات و اعتبارات نظام آموزشی عالی صرف رشته های تربیت معلم می شود، چنانچه این نظام در برنامه ریزی و اجرای اینگونه رشته ها از کارایی و اثر بخشی لازم برخوردار نباشد، خسارت جبران ناپذیری بر آن و دانشجویان (هزینه ها و فرصت های از دست رفته) وارد می گردد، علاوه بر این نتایج خسارات مذکور در آینده بدین شکل خواهد بود که بکارگیری معلمان غیر حرفه ای و ناکار آمد، در نظام آموزش و پرورش موجب کاهش و یا رفع انگیزه و علاقه دانش آموز به درس و فراگیری می شود که این امر ضعف بنیه علمی جامعه فردا را در پیش خواهد داشت.

بدین لحاظ است که هرگاه صحبت از رشد و توسعه کیفی نظام های آموزشی به میان می آید سریعاً بهبود برنامه های آموزشی معلمان (مهارتهای حرفه ای) را همراه خود دارد.

بدین منظور با توجه به جایگاه و اهمیت دروس تربیتی، از آنجا که یکی از جنبه های مهم آن دروس محتوای آن می باشد نگارنده به بررسی میزان انطباق محتوی دروس عمومی تربیتی دوره کاردانی رشته آموزشی ابتدایی پرداخته در این تحقیق مسائل و مشکلات موجود و میزان علاقمندی در این زمینه شناسایی و راه حل های صحیح که در راستای کاربردی نمودن این دروس و دادن توانایی های علمی به دانشجو معلمان می باشد ارائه می گردد.

در این تحقیق نظرات دانشجو معلمان مراکز آموزش عالی ضمن خدمت شهرستان های تهران پیرامون میزان موفقیت دروس تربیتی مورد بررسی قرار گرفته که نتیجه آن می تواند در تغییر یا اصلاح محتوای کتب و برنامه های آموزشی مورد استفاده و برنامه ریزان آموزشی و مسئولان آموزش و پرورش کشور قرار بگیرد.

اهداف و سؤالات تحقیق

با مروری به تاریخ زندگی بشر مشاهده می شود که نقش نیروی انسانی از نیروی کار ساده و فیزیکی به سرمایه انسانی که از اساسی ترین عوامل تولید به شمار می آید تغییر و تکامل یافته است. از اینرو اهمیت و جایگاه استراتژیک آموزش و پرورش به عنوان اصلی ترین منبع تولید دانش و مهارت در جوامع مورد توجه و تأکید سیاستگذاران و برنامه ریزان قرار گرفته است، زمانی نظام های آموزشی مؤثر و کارساز خواهند بود که در آن کلیه اجزاء و عناصر به صورتی منسجم و سیستماتیک برنامه ریزی شده و به اجرا درآید تربیت و تأمین نیروهای آموزشی (معلم) و تداوم آموزشی آنان (بازآموزی و دوره های ضمن خدمت) بعنوان یکی از مهمترین اجزاء و عناصر این نظام به حساب می آید تا آنجا که گفته اند «گرچه معلمی هنر است، لیکن هنر برتر از آن تربیت معلم است».

این عبارت نه تنها بر نقش و اهمیت معلم در مجموعه نظام آموزشی تأکید دارد، بلکه همچنین بر اهمیت فرآیند تربیت معلم نیز دلالت می کند.

در پاسخ کوتاه به سؤال معلم خوب چه کسی است؟ می توان گفت معلم خوب کسی است که تدریس خوب داشته باشد این کلام گویای آن است که فرآیند پیچیده یاد دهی - یادگیری یک تخصص بسیار پر اهمیت برای هر معلم است، لذا آشنایی با علوم تربیتی بعنوان یک ضرورت اساسی برای حرفه معلمی برنامه های آموزشی ویژه ای را تحت عنوان دروس تربیتی به خود اختصاص داده است.

در نظام آموزشی ما نیز سعی بر آن است تا دبیران در مقطع تحصیلات دانشگاهی در حد نیاز با این علوم آشنا شوند، لذا هدف اصلی تحقیق حاضر آن است که نظرات یکی از رشته های تربیت معلم (ضمن خدمت) را نسبت به تأثیر دروس تربیتی بر ایجاد مهارت های شغلی مورد نیاز یک معلم مورد بررسی و ارزشیابی قرار داده که علاوه بر بررسی میزان رضایت آموزگاران از دروس ارائه شده تربیتی تعیین نماید که مجموعه دروس تربیتی ارائه شده در مراکز ضمن خدمت تربیت معلم تا چه میزان صلاحیت های شناختی، عملکردی و حرفه ای آنان را تقویت می نماید تا در حل مسائل و مشکلات محیط کار و ارائه تدریس مؤثر موفق باشند، در این رابطه اهداف تحقیق به شرح زیر خواهند بود.

هدف کلی

بررسی میزان انطباق محتوای دروس عمومی تربیتی دوره کاردانی رشته آموزش ابتدایی ضمن خدمت فرهنگیان با نیازهای شغلی آموزگاران از دیدگاه دانشجو معلمان مراکز آموزش عالی ضمن خدمت شهرستان های استان تهران در سال تحصیلی

۱۳۸۲-۱۳۸۳

اهداف فرعی

بررسی میزان انطباق دروس تربیتی با صلاحیت های شناختی، عملکردی و مهارت های حرفه ای و بررسی میزان رضایت آموزگاران از آن دروس.

سؤالات تحقیق

در تحقیق حاضر جهت دست یافتن به اهداف مذکور سؤالات زیر مد نظر می باشد.

۱. از نظر آموزگاران محتوای دروس تربیتی چه صلاحیتهای شناختی را در آنان تقویت می کند؟
۲. از نظر آموزگاران محتوای دروس تربیتی چه صلاحیتهای عملکردی را در آنان تقویت می کند؟
۳. از نظر آموزگاران محتوای دروس تربیتی چه مهارتهای حرفه ای در آنان تقویت می کند؟
۴. در مجموع میزان رضایت آموزگاران از دروس ارائه شده تربیتی چگونه است و این محتوا تا چه اندازه می تواند بر طرف کننده نیازهای شغلی آنان باشد؟

تعاریف عملیاتی متغیرها (۱)

صلاحیت های شناختی :

مجموعه دانش ها ، مهارت های فکری و شناختی است که انتظار می رود دانشجوی تربیت معلم در پایان دوره به آن

دست یابد :

شناخت اصول و فلسفه ی تعلیم و تربیت

شناخت جامعه

شناخت موضوع درسی

شناخت راهبردهای یاددهی - یادگیری

صلاحیت های عملکردی

عملکردی است که دانشجو موضوعات آموخته شده را در موقعیت های جدید به کار می برد در شیوه های مختلف

آموزشی مثل کار ورزی ، بازآموزی ، خودراهبری تجلی پیدا می کند و بر این اساس به صورت زیر طبقه بندی شده است.

توسعه مهارت های حرفه ای ویژه

مهارت های برنامه ریزی

مهارت های عملی

مهارت های تکنولوژی

مهارت های ارزشیابی

دروس عمومی تربیتی

دانشجویان رشته های مختلف دبیری موظف هستند که در طول دوره آموزشی علاوه بر دروس تخصصی رشته تحصیلی

خود تعداد ۲۱ واحد دروس تربیتی مشترک را نیز بگذرانند .

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد
۱	تربیت بدنی	۱
۲	روان شناسی عمومی	۲
۳	روان شناسی تربیتی	۲
۴	سنجش و اندازه گیری پیشرفت تحصیلی	۲
۵	کلیات راهنمایی و مشاوره	۲
۶	طراحی ، تولید و کاربرد مواد آموزشی	۲
۷	کلیات ، روشها و فنون تدریس (۱)	۲
۸	کلیات ، روشها و فنون تدریس (۲)	۱
۹	تمرین معلمی (۱)	۱
۱۰	تمرین معلمی (۲)	۱
۱۱	اخلاق و تربیت اسلامی	۲
۱۲	اصول و مبانی آموزش و پرورش ابتدایی	۳

مهارتهای حرفه ای

مهارتهای حرفهای معلمی می تواند طیف وسیعی از توانایی ها و تخصصها را شامل شود که در سه حیطه دانش ، فن و

هنر قابل تفکیک و طبقه بندی می باشد .

در این تحقیق مهارتهای حرفه ای مترادف با اهداف رفتاری هر یک از دروس تربیتی رشته تربیت معلم که در مجموعه

دروس و سرفصل های مصوب شورای عالی برنامه ریزی آموزش عالی ذکر گردیده در نظر گرفته شده است .

دانشجو معلم

معلمانی که در حین اشتغال به تدریس در مراکز تربیت معلم جهت ارتقای شغلی به تحصیل اشتغال دارند .

ادبیات پژوهش

شامل:

- ضرورت و اهمیت تعلیم و تربیت

- تعلیم و تربیت در اسلام

- تعلیم و تربیت از دیدگاه صاحب‌نظران بزرگ

- تاریخچه تربیت معلم و آموزش ضمن خدمت

- برنامه‌های درسی تربیت معلم دوره ابتدایی

- صلاحیتهای حرفه معلمی

- مهارتهای علمی و عملی معلم

- بررسی مطالعات و تحقیقات پیشین

- تحقیقات خارج از کشور

- خلاصه و نتیجه‌گیری از ادبیات تحقیق